

שמחה רבה

מילים : בלהה יפה
לחן : [דידיה אדמון](#)

על דמותו של אליהו הנביא

דמותו של אליהו הנביא התקשרה במסורת העממית בהווי של ליל הפסח, כמי שעוזר לבני ישראל הנדכאים וכמי שעתידי לבשר את בשורת הגאולה ואת ביאת המשיח. כך נולד המנהג של פתיחת הדלת לאליהו הנביא בעת אמירת "שפוך חמתך" ומזיגת כוס מיוחדת לאליהו הנביא שיבוא ויפתור קושיות ויפזר את כל הספקות באשר לנחיצותה של ה"כוס חמישית".

אמירת "שפוך חמתך" נקשרת לאליהו הנביא, הקנאי לאמונתו והנוקם את נקמת העם היהודי בנביאי הבעל של כל הדורות. אמירה זו מתייחסת לראשית הגאולה, שתמציתה בואו של המשיח, עליה מבשר אליהו הנביא בקול תרועת שופר.

אגדות רבות נקשרו במסורת העממית היהודית בשמו של אליהו המופיע ומבקר בכל בית ובית בליל החג וטועם מן היין שבכוסו. אגדות אלה שמשו בהצלחה לשביית לבם של הילדים – עליהם להיות ערניים כל ליל הסדר מתוך תקווה שיזכו לראות את אליהו הנביא.

אגוזים בפסח - מה מקורו?

משחקי ילדים באגוזים הוא מנהג עתיק וימין וכבר נזכר במדרש: "אגוז זה שיחוק לתינוקות" (שיר השירים רבה). רבי עקיבא היה נוהג לחלק אגוזים לילדים בסדר פסח שיתעסקו במשחק ובפיצוח האגוזים וישמרו על ערנותם ולא יפריעו למהלך הסדר. משחקים באגוזים זכר לקשיחותו של פרעה.

קישורים מלווים ל"שמחה רבה"

לתווי השיר בזמרת	מילות השיר בזמרת	האזנה בזמרת
		

מאפייני הלחן

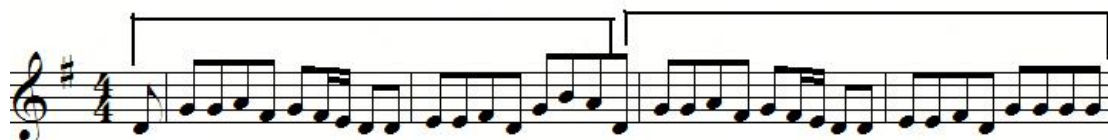
השיר במשקל זוגי ובמבנה של בית ופזמון. הפזמון חוזר פעמיים. בפעם הראשונה – משפט פתוח ובפעם השנייה – משפט סגור.

שני המשפטים זהים זה לזה מבחינה מלודית, בפתיחה, ומשתנים במילים "פסח בא".
לבתיים של השיר יש שני משפטים מוסיקליים זהים המאופיינים במקצב מנוקד.

מטרת לימוד השיר: הכרת השיר, זיהוי מקצבים חדשים, זיהוי משפט פתוח/סגור.

הצעות לפעילויות

1. המורה שר את שני המשפטים הראשונים בשיר ומבקש מהתלמידים לציין את ההבדלים:

2. המורה כותב את התווים של כל משפט ומפזר אותם במרחב. על התלמידים לזהות את המשפטים המוסיקליים על סמך שירת המורה ונגינתו, ולהרכיבם לפי סדר ביצועם בשיר.
3. המורה מתעכב על המשפט הראשון בשיר שמושר פעמיים: "שמחה רבה שמחה רבה, אביב הגיע פסח בא" - מהם ההבדלים בין משפט למשפט? האם הם זהים מבחינה מוסיקלית? היכן זה מופיע בתווים? האם אפשר להפוך את סדר שירתם?
4. התלמידים מנגנים את שני המשפטים הראשונים במטלופונים.
5. מנגנים את שני המשפטים בסדר הפוך ועומדים על ההבדל ביניהם. דיון בכיתה על משפטים פתוחים וסגורים והבאת דוגמאות נוספות.
6. התלמידים יזהו היכן ובאיזו מילה מופיע המקצב החדש (שמינית ושני חלקי שש עשרה) דרך שירתו של המורה.
7. המורה יכתוב את המקצב על הלוח ויסבירו.
8. התלמידים יתבקשו לזהות את המקצב המנוקד דרך שירתו של המורה.
9. מציינים את מאפייני החג המופיעים בשיר.
10. התייחסות לנושא אליהו הנביא ומקומו בליל הסדר.
11. קריאת הסיפור "אגוז של זהב" מאת לוי קיפניס והתייחסות לטקסט ולקשר עם השיר "אביב הגיע".
12. הילדים שרים את השיר בתוספת תזמור במטלופון.

נספח לשיר "אביב הגיע"

אגוז של זהב / לוי קיפניס

היה היו ילד וילדה - אח ואחות.
 שם הילד גדי ושם הילדה נועה.
 בא ערב חג הפסח.
 לכל הילדים תפרו בגדים חדשים, לכל הילדות תפרו שמלות חדשות, לכולם קנו נעליים יפות,
 רק לגדי ולנועה לא תפרו דבר, לא קנו דבר, כי היה אביהם עני.
 לבשו כל הילדים את בגדיהם החדשים, לבשו כל הילדות את שמלותיהן החדשות, התחדשו
 בנעליים היפות, התקשטו בכובעים ובסרטים, ויצאו החוצה עליזים ושמחים לשחק באגוזים.
 אך גדי ונועה לא היו עליזים ושמחים: שניהם יצאו אל החצר והסתתרו בפינה אחת, כי התביישו
 להיראות בפני החברים והחברות בבגדיהם הישנים ובעליהם הקרועות.
 היו גדי ונועה עצובים.
 פתאום – והינה איש זקן נגלה לפניהם, זקנו מגודל ולבן כשלג, פניו מאירות מסבירות ועיניו
 נוצצות מזהירות.
 שאל אותם: "מה תשבו פה ילדים, בפינת החצר? למה אינכם יוצאים גם אתם לשחק באגוזים?"
 ענה גדי:

"איך נצא? לכל הילדים תפרו בגדים חדשים, קנו נעלים חדשות, ולנו לא תפרו דבר ולא קנו דבר..."

ונועה הוסיפה:

"גם אגוזים אין לנו..."

הביט הזקן אל הילדים העצובים, משמש בכיסו, הוציא אגוז אחד, הושיט אותו לילדים ואמר:

"הנה מצאתי בכיסי אגוז אחד, הא לכם האגוז, ילדים, שחקו בו ואל תעצבו".

וכרגע נעלם הזקן.

לקחו הילדים את האגוז והתבוננו בו.

היה זה אגוז של זהב.

שמחו עליו הילדים והעבירו אותו מיד ליד, עד כי נשמט פתאום ונפל ארצה. התכופפו הילדים להרימו –

והנה זה התחיל מתגלגל ומתגלגל ומתגלגל.

התחילו גדי ונועה לרוץ ולרדוף אחרי האגוז.

האגוז במעלה ההר –

אף גדי ונועה במעלה ההר,

האגוז במורד ההר –

אף גדי ונועה במורד ההר,

האגוז בדרך היער –

אף גדי ונועה בדרך היער.

והנה בית קטן נראה מרחוק.

האגוז בשביל אל הבית הקטן –

אף גדי ונועה בשביל אל הבית הקטן.

האגוז דפק על הדלת, נכנס לבית פנימה ושכב לו בפנינה – גם גדי ונועה נכנסו אל הבית פנימה. לא היה איש בבית.

ראו הילדים:

בפנינה אחת עומד שולחן אחד, ובפנינה שניה עומד שולחן שני.

על השולחן האחד: בגד תכלת עם כיסים מלאים אגוזים של פסח למשחק, נעליים מצוחצחות, גרביים וכיפה רקומה בוטי כסף וזהב.

וכרטיס של קלף על השולחן ובו כתוב:

מתנה לגדי מאת סבא.

ועל השולחן השני: שמלה כחולה, גרביים לבנים, נעליים קלות ומבריקות וסרט משי אדום.

וכרטיס של קלף על השולחן ובו כתוב:

מתנה לנועה מאת סבא.

לבש גדי את הבגד, את הגרביים, נעל את הנעלים, חבש את הכיפה הרקומה – והנה הכול לפי מידתו.

לבשה נועה את השמלה, את הגרביים, נעלה את הנעלים, ענדה את הסרט האדום – והנה הכול לפי מידתה – בדיוק!

שמחו הילדים מאוד, לקחו כרטיס של קלף וכתבו עליו:

סבא, סבא

תודה רבה!

גדי ונועה.

בנתיים התחילה השמש שוקעת.

אמרו הילדים זה לזה :

" איך נשוב הביתה ואין אנו יודעים את הדרך?"

באותו רגע התגלגל האגוז מתוך הפינה עד לרגלי הילדים.

אמרו הילדים :

"אגוז אגוזנו, יקיר יקירנו

את הדרך נא הראנו

אל אבינו ואל אמנו!"

אך אמרו, והנה האגוז זז והתחיל מתגלגל ומתגלגל מפתח הבית החוצה, והילדים אחריו.

האגוז בדרך היער –

אף גדי ונועה בדרך היער.

האגוז במעלה ההר –

אף גדי ונועה במעלה ההר,

האגוז במורד ההר –

אף גדי ונועה במורד ההר.

ופתאום נעלם אגוז הזהב.

ראו הילדים מרחוק את בית אבא ואמא.

רצו ובאו הביתה וקראו בשמחה: "אבא ! אמא !"

הביט אבא, הביטה אמא – וכמעט לא הכירו את ילדיהם. אך מיד חיבקו אותם וקראו :

"איפה הייתם? ומי נתן לכם את הבגדים היפים האלה?"

כל הזמן אנו דואגים לכם, הן השעה כבר מאוחרת וצריך לערוך כבר את הסדר !"

ספרו גדי ונועה על הזקן החביב שנגלה לפנייהם פתאום, וזקנו מגודל ופניו מאירות,

ועיניו מזהירות והוא נתן להם אגוז זהב – ונעלם...

ועל האגוז סיפרו, שהיה אגוז פלאי, והוא הוביל אותם בדרך היער אל הבית הקטן של סבא...

וספרו על הבגדים החדשים שסבא הכין להם במתנה, וקשקשו באגוזים אשר בכיסים...

שמעו אבא ואמא את הסיפור ואמרו :

"הזקן הזה היה סבא אליהו הנביא !"

אז ישבו כולם אל השולחן לערוך את הסדר. מזוג ארבע כוסות יין : לאבא, לאמא, לגדי ולנועה.

ועוד כוס אחת מזוג וישמו באמצע השולחן. כוס גדולה ויפה, מצוירת ציורים של זהב.

בשביל מי ? – בשביל

אליהו הנביא !

כתבה : מיה צ'רמן - מחוז מרכז